

**Urdu fizika-matematika fakulteti
401- informatika guruhi talabasi
Yaxshimuratova Adibaning
O`zbekistonda demokratik jamiyat
qurish nazariyasi va amaliyoti
fanidan**

Taqdimot ishi

Qabul qildi:

Babajanov S.B.

MAVZU: Demokratik jamiyat to'g'risidagi dastlabki qarashlar va ularning rivojlanish bosqichlari.

Reja

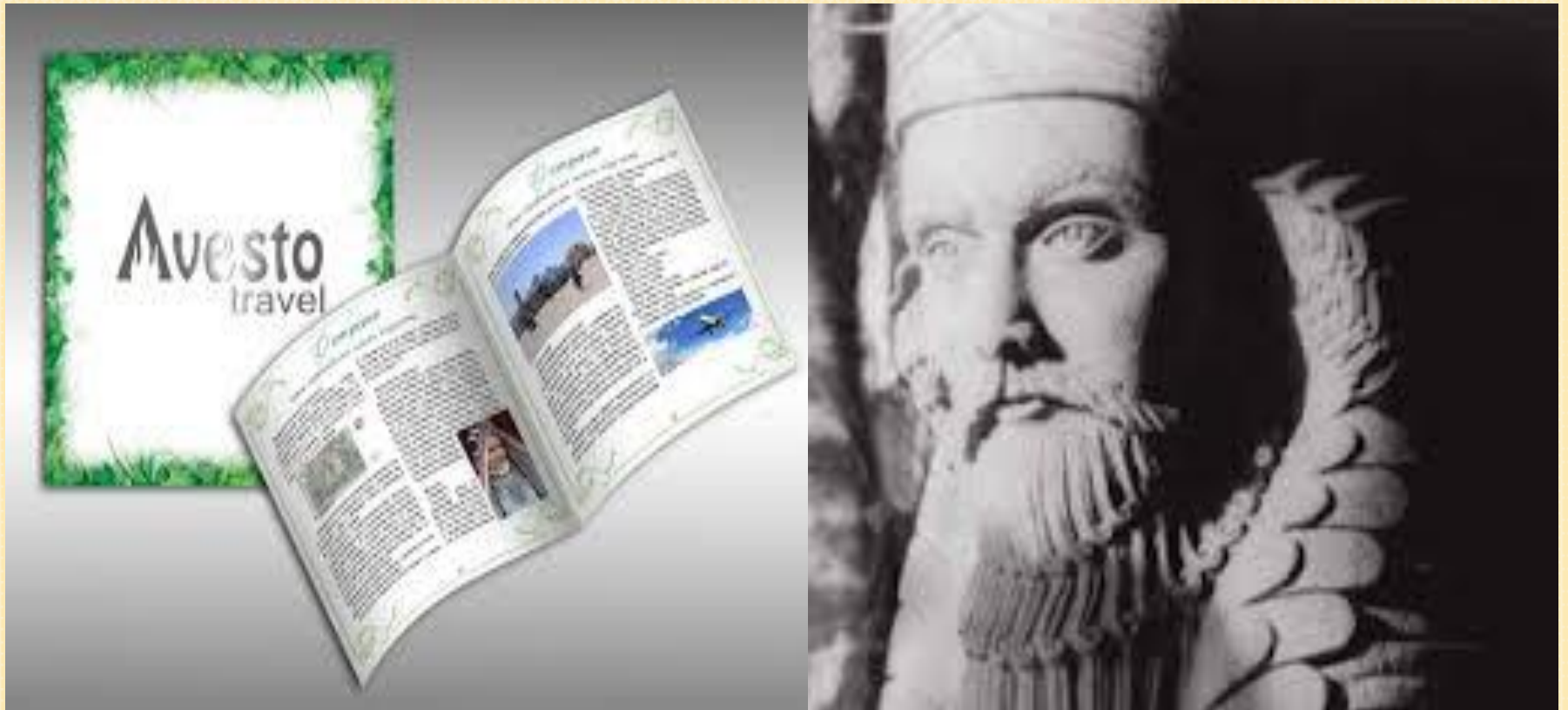
1.O'zbekiston zaminida demokratiya va adolatli jamiyat to'g'risidagi dastlabki qarashlar.

2.IX-XII asrlarda O'rta Osiyo mutafakkirlarining qarashlarida davlatni boshqarish va adolatli jamiyatga doir g'oyalar.

3.XV-XIX asrlarda davlat va jamiyat qurilishining ijtimoiy-siyosiy holati.

“Bugun- deb ta’kidlaydi Prezident Islom Karimov, - bizning oldimizda shunday tarixiy imkoniyat paydo bo’ldiki, biz bosib o’tgan yo’limizni tanqidiy baholab, milliy davlatchiligimiz negizlarini aniqlab, buyuk madaniyatimiz tomirlariga, qadimiy merosimiz ildizlariga qaytib, o’tmishimizdagi boy an`analarni yangi jamiyat qurilishiga tatbiq etmog’imiz kerak”.

«Avesto»da ezgulik, insoniy va adolatli jamiyat boshqaruviga doir qarashlar

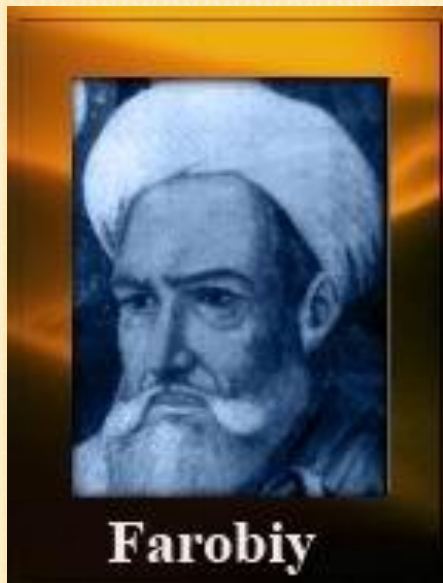

“Avesto”ning bizgacha etib kelgan qismi to’rt kitobni o’z ichiga oladi:
birinchi kitob–“Yasna” (duolar yoki qurbonlik keltirish),
ikkinchi kitob–“Visparad” (ibodat qo’shiqlari),
uchinchi kitob–“Yashtlar” (ma’budalarga madhiyalar), **to’rtinchi kitob**–“Vendidot” (devlarga qarshi qonun).

IX-XII asrlarda O'rta Osiyo mutafakkirlarining qarashlarida davlatni boshqarish va adolatli jamiyatga doir g'oyalar.

Bu davrda dunyoga mashxur Xorazmiy, Farg'oniy, Forobiy, Ibn Sino, Beruniy, Yusuf Xos Xojib, Nizomulmulk kabi faylasuf, siyosatchi, tarixchi olimlar shu davrda yashab ijod etdilar.

Uyg'onish davri madaniyatining o'ziga xos tomonlari mavjud bo'lib, ular quyidagilardan iborat:

- 1. Dunyoviy ma'rifatga intilish, bu yo'lda o'tmish va qo'shni mamlakatlarning madaniyati yutuqlaridan keng foydalanish, ayniqsa tabiiy-falsafiy, diniy, tarixiy xamda ijtimoiy ilmlarni rivojlantirish;*
- 2. Tabiatga qiziqish, tabiatshunoslik ilmlarining rivoji, ratsionalizm, aql kuchiga ishonish, asosiy e'tiborni xaqiqatni topishga qaratilgan fanlarga berish, xaqiqatni inson tasavvuri, ilmning asosi deb xisoblash.*

3. Insonni ulug'lash, uning aqliy, tabiiy, ruxiy, badii, ma'naviy fazilatlarini asoslash, insonparvarlik, yuqori axloqiy qonun va qoidalarini namoyon etish, komil insonni tarbiyalash.

4. Universallik-qomusiylik, barcha tabiat xodisalarini bilan qiziqish, uning mohiyatiga intilish;

5. Davlat qurilishi va boshqaruvining nazariy negizlarini, adolat, axloq tamoyillarida shakllantirish, ularning xuquqiy xamda amaliy asoslarini rivojlantirish.

6. Davlat raxbari va xizmatchilarining faoliyat darajalari tasniflari, ma'suliyat mezonlari tizimining nazariy negizlarini yaratish.

Al-G'azzoliy (1058-1111) ning aytishicha, Oллоhtaolo payg'ambarlarni odamlarga to'g'ri yo'l ko'rsatish uchun tanlagan bo'lsa, hukmdorlarni odamlar o'rtasidagi nizolarni bartaraf qilish uchun tanlagan. Al-G'azzoliy podshoh, amiruxonlarga yaqin turmaslik, ular bilan hamsuhbat bo'lmaslikka chaqiradi.

Nizomulmulk esa barcha davlat ishlarini maslahat bilan amalga oshirishga, «har bir ishning tadbirini donolaru qariyalar va dunyo ko'rgan kishilar bilan hal qilish kerak» deb hisoblaydi.

Musulmon dunyosida mashhur XI asr huquqshunosi
Al-Movardining aytishicha, davlat dinsiz saqlanishi
mumkin, ammo adolatsiz yashay olmaydi.

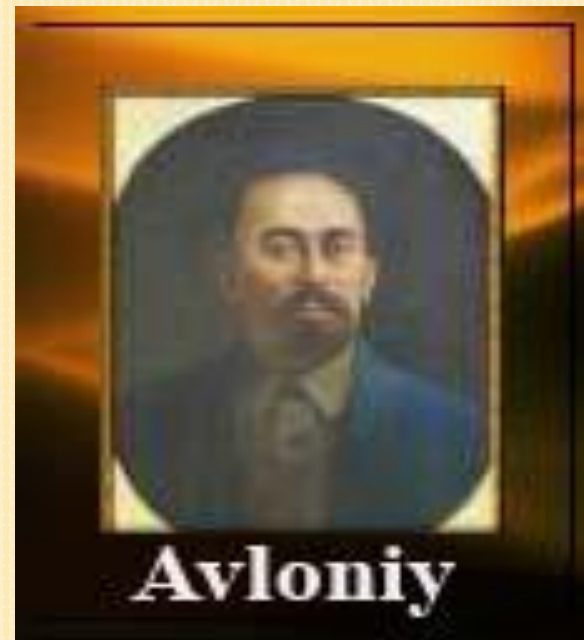
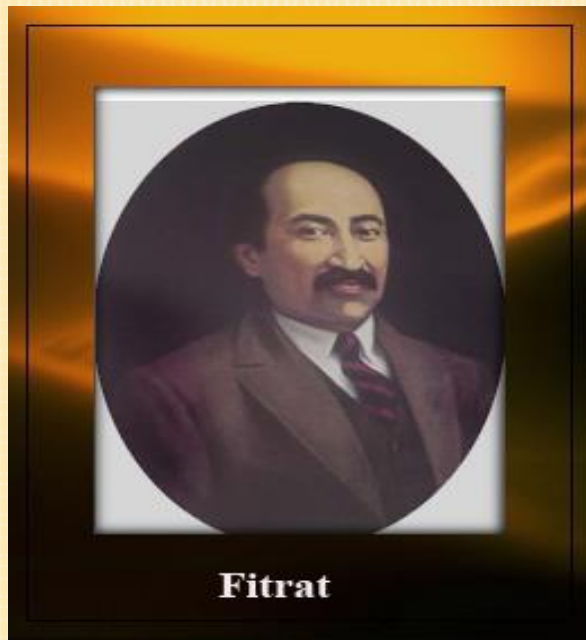
Beruniy

Abu Rayhon Beruniy (973-1051)
Allomaning fikricha, «inson mehnatini qadrlash va moddiy rag'batlantirib turish natijasida davlat mustahkam va barqaror, o'lka ma'mur, xalqning turmushi esa farovon bo'ladi. Ana shuning uchun ham zakovatli hukmdorlarning vazifasi, yuqori tabaqalar o'rtasida adolatli, kuchlilar bilan zaiflar o'rtasida ijtimoiy tinchlik va insonparvarlik printsiplariga asoslangan qonunni o'rnatishdan iboratdir».

Amir Temurning davlat va jamiyat ishlarini tashkil etish tuzuklari.
Amir Temurning (1336-1405) siyosiy saxnaga kelishi xamda mustaqil davlat barpo etishi O'rta Osiyo xalqlarining mo'g'il istilosidan, ichki o'zaro nizolardan qutilishiga olib keladi.

Temur qo'rqmas, shijoatli, botir kishilarni itoat qildiruvchan bo'lib, jasoratli kishilarni, dovyurak va mardlarni yoqtirar edi. Ular yordamida daxshatli joylar qulflarini fatx etib, odamlar sherlarini o'lja olar, ular zarbalari bilan baland tog'lar cho'qillarini vayron qilardi. U bexato (nishonga oluvchi), fikrli, ajoyib farosatli, mislsiz (darajada) baxtli ulug'vorligi (o'ziga) muvofiq, qat'iy azm bilan so'zlovchi, (boshiga) kulfat tushganda xam xaqgo'y (kishi) edi.

Turkistonda mustamlakachilik siyosatiga qarshi kurash va uning ijtimoiy-siyosiy asoslarini yorituvchi manbalar Munavvarqori Abdurashidxon o'g'li («Xotiralarim», «SHarq» 2001 yil), Bexbudiy, Fitrat, Avloniy (Tanlangan asarlar), Xuvaydo va boshqa milliy istiqlol qaxramonlari asarlarida atroflicha yoritilgan. E'tiborli jixati shundaki, o'z davrida jadidlar milliy-madaniy muxtoriyat qurilishi tamoillarini ishlab chiqqan va bunda o'lkani rivojlantirishning amaliy dasturlari mavjud bo'lgan.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekistonda demokratik jamiyat qurish nazariyasi. O'quv uslubiy majmua UrDU 2015 y
2. I.A.Karimov. O'zbekiston mustaqillikga erishish ostonasida. "O'zbekiston" 2011 y
3. Ibn Arabshox, Amur Temur tarixi.–Toshkent "Mehnat" 1992 y